LIBERATION FIETSROUTE SALLANDSE HEUVELRUG

ROUTE 47 km

Beleef de bevrijding in het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug. Op de Sallandse Heuvelrug kun je veel overblijfselen vinden die herinneren aan de oorlog en de bevrijding.

2025

sallandse heuvelrug

Liberation Fietsroute Sallandse Heuvelrug

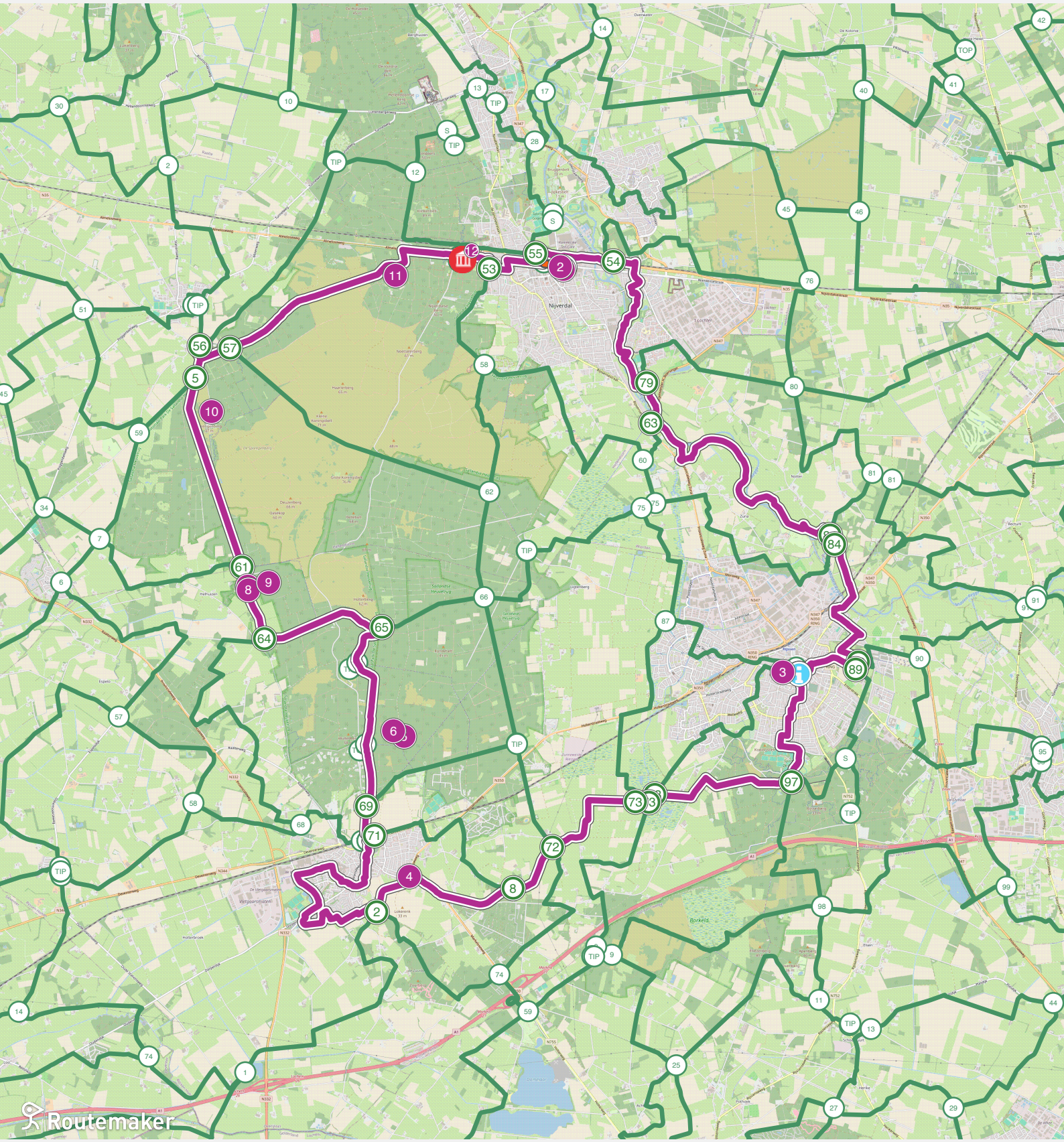

sallandse heuvelrug

Liberation Fietsroute Sallandse Heuvelrug

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: Memory Vrijheidsmuseum in Nijverdal, Grotestraat 13 in Nijverdal.

1 Memory Vrijheidsmuseum

>= 100 meter van route vandaan

2 Luisterplek 500 Memory Museum

>= 100 meter van route vandaan

Staand met de rug naar de ingang van het Memory Museum linksaf. Verkeerslichten rechtdoor en Grotestraat volgen. Ga voor Lunchroom de Harlekijn rechtsaf naar knp 55.

>= 100 meter van route vandaan

55 Fietsknooppunt 55

1,3 km

54 Fietsknooppunt 54

2,5 km

79 Fietsknooppunt 79

5,6 km

63 Fietsknooppunt 63

6,3 km

84 Fietsknooppunt 84

11 km

84 Fietsknooppunt 84

11 km

89 Fietsknooppunt 89

14 km

89 Fietsknooppunt 89

14 km

88 Fietsknooppunt 88

15 km

Vanaf knp 88 een klein stukje richting knp 73 tot de kruising Haarstraat/Huttenwal. Hier bevindt zich de luistersteen.

15 km

3 Luisterplek502 centrum Rijssen

>= 100 meter van route vandaan

97 Fietsknooppunt 97

17 km

73 Fietsknooppunt 73

20 km

73 Fietsknooppunt 73

20 km

73 Fietsknooppunt 73

20 km

72 Fietsknooppunt 72

22 km

8 Fietsknooppunt 8

23 km

4 Verhaal Liberationroute Holten

25 km

2 Fietsknooppunt 2

26 km

> ontdek meer op de volgende pagina

Vervolg route

71 Fietsknooppunt 71
31 km

69 Fietsknooppunt 69
31 km

5 Verhaal Liberation Route
>= 100 meter van route vandaan

6 Canadian War Cemetry
>= 100 meter van route vandaan

65 Fietsknooppunt 65
34 km

64 Fietsknooppunt 64
36 km

7 Verhaal Liberation Route
37 km

8 Marinus Stevens Monument
37 km

9 Onderduikershut
>= 100 meter van route vandaan

61 Fietsknooppunt 61
38 km

10 Palthetoren, Liberation Route
>= 100 meter van route vandaan

5 Fietsknooppunt 5
41 km

56 Fietsknooppunt 56
41 km

57 Fietsknooppunt 57
42 km

11 Rijkswerkkamp Twilhaar
>= 100 meter van route vandaan

BC Sallandse Heuvelrug
46 km

53 Fietsknooppunt 53
47 km

55 Fietsknooppunt 55
47 km

Einde van de route

Liberation Fietsroute Sallandse Heuvelrug

47 km

1

Memory Vrijheidsmuseum

Memory Museum

In het oorlogsmuseum beleeft u als bezoeker stap voor stap de periode 1935-1945 en krijgt zo een realistisch beeld van deze tijd. Te midden van levensechte diorama's kunt u met alle zintuigen de oorlog ervaren.

https://memorymuseum.nl/ (Memory Museum)

Met betrekking tot de grootste bankoverval aller tijden in Almelo tijdens de Tweede Wereldoorlog, bevinden zich unieke stukken in de collectie, zoals het pistool van Jo Ribbers waarmee hij het gezin Van Schooten dat boven de bank woonde onder schot hield.

Ook persoonlijke eigendommen van de gebroeders Gerard en Hendrik Frielink zijn te bezichtigen. Deze spullen zijn vanuit het concentratiekamp terug gekomen.

2

Luisterplek 500 Memory Museum

Het leken wel paaseitjes

Het is in Nijverdal op 22 maart 1945 een zonnige dag. Geen vuiltje aan de lucht. De bevolking is redelijk gewend geraakt aan de dreigende geluiden van bommenwerpers op weg naar Duitsland. De verrassing is groot als ‘s middags een formatie Amerikaanse vliegtuigen plotseling laag overkomt.

In de winter van 1944-1945 is in Nijverdal de spoorlijn Almelo-Zwolle al een aantal keren doelwit geweest van Amerikaanse bommenwerpers. Ook de stationering van de Duitse V1- en V2-raketinstallaties in de gemeente Hellendoorn vormen een belangrijk doelwit voor de luchtaanvullen.

De geallieerden proberen met deze bombardementen de aan- en afvoerroutes van de Duitsers te blokkeren. De bewoners rondom de spoorlijn in Nijverdal zijn voor zover mogelijk verhuisd of ergens anders naar toe getrokken.

Het is 22 maart 1945 eindelijk een mooie zonnige voorjaarsdag en de bewoners van Nijverdal zijn blij dat ze -zo vlak voor Pasen- hun was weer eens buiten kunnen ophangen, in de tuin kunnen werken of de vloeren weer kunnen schrobben.

Vader Auguste Lidolf en zijn zoon Eugène zijn die middag kersenpitten aan het poten. Het gezin Lidolf is vanuit Frankrijk naar Nijverdal verhuisd, omdat Auguste als monteur de machines weet te bedienen die de Nederlandsche Stoom Blekerij in Frankrijk heeft gekocht.

Zijn vrouw Louise is die middag niet thuis. Volgens ooggetuigen komen die middag kort na 4 uur plotseling 6 vliegtuigen laag over. Boven het centrum maken ze een scherpe bocht en men kon de piloten in de cockpit zien zitten. Tegelijkertijd zien ze dat er bommen worden uitgegooid.

Iemand zei: ’t leken wel paaseitjes, ’t was immers de week voor Pasen. Deze paaseitjes hadden echter eenverwoestende werking. Later blijkt dat tijdens dit vergissingsbombardement Nijverdal drie bombardementsgolven te verwerken krijgt waarbij 73 mensen het leven laten en er tientallen gewonden zijn.

Vader Auguste en zoon Eugène zijn ook omgekomen zullen Frankrijk nooit meer zien.

https://www.liberationroute.com/nl/pois/621/they-looked-like-easter-eggs (Luisterverhaal Nijverdal)

Luisterplek502 centrum Rijssen

26 mrt 1945, terugblik

Het geluid van sputterende raketten kan ik me nog goed herinneren. Op de grond zorgde het keer op keer voor flink wat onrust, angst en een golf van schietgebedjes. Want helaas ging het meer dan eens mis en haalde de V1, die vaak bestemd was voor Londen of Antwerpen, zijn doel bij lange na niet.

Niet alleen in Rijssen, maar ook in de wijde omgeving van Almelo en Nijverdal heerste angst, want de mobiele lanceerinstallaties voor raketten stonden in de wijde omgeving opgesteld. In de volksmond noemden wij de raketten ook wel V1's, een afkorting van 'Vergeltungswaffe 1'.

Dit is ook de naam die de Duitsers aan de raket hadden gegeven, als vergelding voor de invasie op Normandië en alle verliezen die daarna ontstonden. Al snel werd duidelijk dat de V1's werden geproduceerd door talloze dwangarbeiders, die onder onmenselijke omstandigheden leefden.

Het verhaal deed de ronde dat zij regelmatig probeerden de onbemande straalvliegtuigen te saboteren. Sommigen zagen dit als een heldendaad of ultieme vorm van protest, maar bij ons zorgde het alleen maar voor angst en onzekerheid. De V1's stortten namelijk meer dan eens neer op plekken

die absoluut niet het oorspronkelijke doelwit waren. Onze angst en onzekerheid bleken gegrond, want in de nacht van 25 op 26 maart 1945 ging het mis. Heel Rijssen werd opgeschrikt door een enorme dreun. Er bleek een V1 vanuit Almelo te zijn neergestort op de Huttenwal in het centrum.

Na het horen van de flinke klap was de hele stad in rep en roer. Mensen vlogen in blinde paniek naar buiten om te kijken wat er gebeurd was. Ik zie buurvrouw Truus nog zo staan kijken met haar handen in het haar, jammerend om haar zuster en zwager die nietsvermoedend lagen te slapen in het huis

dat nu compleet was verwoest. Tijdens de ruimwerkzaamheden op de Huttenwal werd al snel duidelijk dat 9 van onze plaatsgenoten het voorval niet hadden overleefd. Die dag zal ik nooit vergeten…

https://www.liberationroute.com/nl/pois/623/unguided-missiles (Luisterverhaal Rijssen)

4

Verhaal Liberationroute Holten

Terugblik van een Holtenaar

Ik kan het me nog goed herinneren. Tijdens een nachttransport van de Duitse Luftwaffe, vlak voordat de Canadezen Holten bevrijdden, rolde een “Explosive Warhead” (Raketkop) van een V2 Raket op de Markeloseweg van een vrachtwagen. Het was een zwaar oorlogsgevaarte met een springlading van 738 kg.

We hebben meteen met verschillende buurtbewoners een kijkje genomen op de plaats waar het explosief lag. Sommige van hen keken of er onderdelen aan zaten die hergebruikt konden worden. Ik was zelf nogal huiverig voor het ding en vond het maar niks dat het zo midden op de weg lag…je wist maar nooit.

Drie weken na de bevrijding van Holten, 30 april 1945, kwam er ’s morgens een vrachtwagen van de explosieve opruimingsdienst van de Engelse Landmacht aanrijden. Tot onze grote verbazing trok de vrachtwagen de explosieve raketkop van de V2 over de weg aan een ketting achter zich aan.

Ik verbaasde me over de achteloosheid: niemand in onze buurt was uit voorzorg geëvacueerd. Maar de soldaten die om de raketkop heen liepen, leken er zelf geen gevaar in te zien. Een van hen zat er zelfs bovenop. Op het moment dat de vrachtwagen passeerde liep Corrie Lepelaar vanaf de woning

van familie Aanstoot die aan de overkant in de Oranjestraat woonde. Zij was een 22-jarige jongedame uit Leiden die haar voedselbonnen aan haar moeder had gegeven en hier onderdak en werk zocht. Ze kwam rond het einde van 1944 bij de familie Ten Velde terecht.

Hoe het allemaal precies gebeurde durf ik niet met zekerheid te zeggen, maar ik vermoed dat een vonk ervoor zorgde dat de zware V2 raketkop tot explosie kwam. Er volgde een enorme knal, waarbij Corrie Lepelaar direct het leven verloor. De huizen in de straat raakten zwaar beschadigd.

De woningen van de familie Ten Velde op de kruising Rijssenseweg/Oranjestraat hadden van het een op het andere moment geen dak meer en mevrouw Dine ten Velde - Aanstoot, die in de keuken eten stond te bereiden, verloor één oog. Ook de vijf Engelse militairen die het transport begeleidden kwamen om.

Achteraf bleek het te gaan om de volgende namen: - Korporaal Cohen (39 jr), die op het explosief zat op het moment van ontploffing; - Genist Leslie Cotton(19 jr); - Genist George Edward Wareing (34 jr); - Genist John Swarbrick Mc Whinnie (26 jr); - Chauffeur John Edward Harris (25 jr);

Regelmatig ga ik terug naar die plek, die nu te vinden is tussen de fundamenten van kasteel de Waerdenborch en Bakkerij Slotman. Dan denk ik aan het tragische voorval en het lot van de jonge Corrie en de vijf soldaten. Want ook in ons mooie Holten liet de oorlog haar sporen achter…

5

Verhaal Liberation Route

Verslag van een Holtenaar

De oorlog is voorbij, maar regelmatig word ik herinnerd aan de strijd. Als ik met mijn fiets tussen de weilanden rij zie ik overal witte houten kruisjes. Dit zijn de plaatsen waar de geallieerde soldaten zijn omgekomen en begraven, waar ze stierven voor de bevrijding van ons land.

Vaak heb ik me afgevraagd hoe dit zal zijn voor hun familie en geliefden. Zouden ze

weten dat hun man of zoon hier in Holten begraven is? Hoe zou het zijn om te weten dat je geliefde duizenden kilometers verderop in de grond ligt, op een willekeurige plek in een vreemd land…

Een tijd later zie ik veel vrachtwagens op en neer rijden en zijn er Canadezen aan het werk op het landgoed van de Heer Sterringa. Al snel wordt duidelijk dat de Canadese legerleiding de opdracht heeft gekregen om één plek te zoeken voor alle gesneuvelde Canadezen.

De Heer Sterringa uit Holten heeft zijn land verkocht aan de Nederlandse Staat, die het vervolgens weer aan Canada heeft geschonken. Vrachtwagens rijden af en aan om de gesneuvelde Canadezen uit Oost- en Noord-Nederland en Noord-Duitsland op te halen.

De legerleiding bereidt op haar beurt het terrein voor om de gesneuvelden hun laatste rustplaats te geven. Niet veel later zie ik vele witte kruisjes staan op de Holterberg. Wat een ontroerend beeld! De mannen hebben hun laatste rustplaats gevonden en krijgen de eer die hen toebehoort;

een eigen gedenkplek. Want zonder hen was het einde van de oorlog nog lang niet in zicht geweest…

6

Canadian War Cemetry

Canadian War Cemetry

De Canadese Begraafplaats in Holten is een plek voor bezinning. Hier worden slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog herdacht. Achter elk van deze 1394 graven schuilt een indrukwekkend verhaal. In het Informatiecentrum komt u meer te weten over de gesneuvelde soldaten.

https://www.canadesebegraafplaatsholten.nl/
(Canadese Begraafplaats Holten)

Verhaal Liberation Route

Dagboek van een onderduiker

Zaterdag 14 oktober 1944 – Vandaag was een dag om nooit meer te vergeten; ik heb angstaanjagende dingen gezien en ik heb gevreesd voor mijn leven. Het begon allemaal vanochtend toen ons het gerucht bereikte dat er een grootscheepse razzia op komst was…

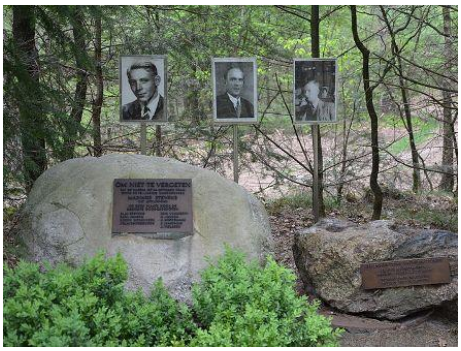

Op dit moment zit ik samen met mijn kameraad Hans ondergedoken bij een boerenfamilie in de buurt van Haarle. We doen wat klusjes voor het verzet, zoals het verspreiden van kranten en radio's. Af en toe zitten er ook wat wapens en munitie bij. De familie waar we verblijven heeft vaker onderduikers.

En ze brengen regelmatig eten en drinken naar onderduikershutten in het bos. We zijn ze erg dankbaar voor onze schuilplaats, maar beseffen ook dat we ze hierdoor in groot gevaar kunnen brengen. Toen we vanochtend hoorden dat de Duitsers eraan kwamen hebben we ons in de hooischuur op het erf verstopt

Af en toe durfden we het aan om even buiten te kijken. Rond 10 uur zag ik een grote groep Duitse soldaten door de weilanden aankomen. "Wegwezen nu!" siste ik tegen Hans. We kropen snel tussen het hooi en hielden ons doodstil. Even later hoorden we ze bij de boerderij op de deur bonzen.

"Aufmachen jetzt!" schreeuwden ze. Terwijl ze de boerderij doorzochten hoorden we ze tegen elkaar roepen. Het duurde niet lang voordat we voetstappen over het erf onze kant op hoorden komen en de schuurdeur werd met veel kabaal opengeschoven. Ik dacht: nu zijn we erbij!

Ze prikten met hun wapens in het hooi en ik stond op het punt om tevoorschijn te komen. Ik durfde haast geen adem meer te halen en dacht dat ik zou stikken. De seconden leken wel uren te duren en ik wachtte op het moment dat ik de punt van een geweer zou voelen. Maar het gebeurde niet.

De voetstappen verwijderden zich weer en de stemmen stierven weg. Het was niet te geloven; wonder boven wonder werden we niet ontdekt! We hoorden ze verderop tegen elkaar praten en bleven al die tijd roerloos liggen. Mijn knieën deden pijn maar ik durfde me nog steeds niet te bewegen.

Uiteindelijk keerde de rust op de boerderij terug. Ik weet niet meer hoe lang we nog in het hooi zijn blijven liggen, maar uiteindelijk kwam de boer ons weer ophalen. Later vandaag hoorden we dat drie onderduikers veel minder geluk hadden dan wij.

Marinus Stevens werd op nog geen 500 meter van de onderduikershut in het bos bij Helhuizen doodgeschoten. Verzetsman Gerrit Jan Piksen uit Nijverdal die in Haarle vanmorgen nog drie onderduikers in veiligheid bracht, is vandaag even buiten Haarle vermoord.

Ook een joodse onderduiker, Mozes Bachrach, die op de vlucht was van de ene naar de andere boerderij, is nabij Nieuw-Heeten doodgeschoten. Dit wetende, vind ik het nog onbegrijpelijker dat het lot Hans en mij zo goedgezind is geweest…

8

Marinus Stevens Monument

Marinus Stevens Monument

Op zaterdag 14 oktober 1944 werd een grote razzia gehouden in Salland. Mogelijke aanleiding was een wapendropping voor het verzet in de voorgaande nacht. Bij deze razzia is aan de Haarlerweg te Holten de 18-jarige onderduiker Marinus Stevens uit Apeldoorn doodgeschoten.

De Nijverdalse verzetsman Gerrit Jan Piksen werd gedood in Haarle en de joodse onderduiker Mozes (Maurits) Bachrach (geboren te Arnhem) aan de Portlanderdijk tussen Nieuw Heeten en Schoonheten.

Op initiatief van o.a. de heren Marsman en Tielbeek, destijds zelf ook onderduikers, is in 1998 aan de Haarlerweg het Stevensmonument tot stand gekomen. Het monument is geplaatst op de plek waar Marinus Stevens is overleden. Het werd onthuld op 1 mei 1998 door Albert Stevens, de broer van Marinus.

Sinds 2005 worden op deze plek ook Mozes (Maurits) Bachrach en Gerrit Jan Piksen herdacht. Voormalig Bosschoolhoofd Gert Jan van ’t Holt heeft het monument destijds geadopteerd, samen met de basisschoolkinderen van de Bosschool. Sindsdien wordt hier ieder jaar op 14 oktober een bijeenkomst gehouden.

9 Onderduikershut

Onderduikershut Holten

De familie Hullegie heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog heel veel Joodse, Nederlandse, Franse, Engelse en Amerikaanse onderduikers geholpen.Dat deden ze onder andere door ze te laten onderduiken op hun boerderij (Huize Hullegie), maar in 1943 werden er ook twee schuilhutten gebouwd.

Moedige mensen waagden hun leven om eten te brengen naar de onderduikers in de schuilhutten. Ondanks de Duitse razzia's, gevangenneming en zware ondervraging is nooit een van de onderduikers ontdekt. Allen hebben het leven behouden.

In het voorjaar van 2000 is de hut gereconstrueerd dankzij de hulp van de buren uit Helhuizen en Espelo. Het monument is te vinden in de directe nabijheid van het Stevens monument aan de Haarlerweg dicht bij de parkeerplaats.

10 Palthetoren, Liberation Route

Palthetoren

In het huis op de Sprengenberg was een commandopost van de Duitsers ingericht. Bij de bevrijdingsacties op 9 april 1945 is deze post beschoten door de Canadezen. Een jonge bewoner van de toren heeft een wit laken uitgehangen als teken van overgave. Zo is de toren gespaard gebleven.

11 Rijkswerkkamp Twilhaar

Monument Rijkswerkkamp Twilhaa

Rijkswerkkamp Twilhaar - in eerste instantie opgezet als een werkverruimingskamp - werd in 1942 een joods werkkamp. De bezetter gijzelde in dit Nijverdalse kamp een kleine honderd joodse mannen, voornamelijk afkomstig uit Groningen.

Op 2 oktober van dat jaar werden de mannen via Westerbork afgevoerd naar de vernietigingskampen in het oosten van

Europa, waar zij bijna allen zijn vermoord.
Na de oorlog werd het afgebroken, bomen groeiden waar eerst barakken stonden en van het bestaan van rijkswerkkamp Twilhaar was vrijwel niemand meer op de hoogte. Inmiddels is er een monument geplaatst, zijn de contouren van het kamp zichtbaar gemaakt en is een replica van de toegangspoort geplaatst.

Op het bord bij het monument staat de volgende tekst: In de periode van 1940 tot begin 1947 bevond zich hier het Rijkswerkkamp Twilhaar. Dit werkverschaffingskamp werd opgericht door de Rijksdienst voor de Werkverruiming en diende in de veertiger jaren van de vorige eeuw voor huisvesting van

werkloze mannen, die nuttig werk moesten verrichten in de bossen van de Sallandse Heuvelrug. Deze werkzaamheden betroffen voornamelijk het ontginnen van woeste gronden en de aanleg van paden en wegen in de bossen en op de heide.

https://mijnstadmijndorp.nl/app/werkkamptwilhaar/verhalen/rijkswerkkamp-twilhaar (Rijkswerkkamp Twilhaar)

BC Sallandse Heuvelrug

BC Sallandse Heuvelrug

In het Buitencentrum Sallandse Heuvelrug vind je alle informatie over de natuur, geologie en (cultuur)historie van dit unieke gebied. Informatiecentrum, winkel, sterrenwacht en een gezellige horeca locatie met een heerlijk terras. Tevens startpunt van vele wandel- en fietsroutes.

https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/locaties/buitencentrum-sallandse-heuvelrug (Buitencentrum)